

ZARZĄDZENIE NR 03/12/2022

**Dyrektora Instytutu Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN w Olsztynie z dnia
02.12.2022 r.**

**W sprawie wprowadzenia Regulaminu (zasad funkcjonowania) zespołu do spraw
dobrostanu zwierząt Instytutu Rozrodu Zwierząt i Badań
Żywności Polskiej Akademii Nauk w Olsztynie**

§ 1.

1. Niniejszym zarządzeniem wprowadzam w życie Regulamin (zasady funkcjonowania) zespołu do spraw dobrostanu zwierząt Instytutu Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności Polskiej Akademii Nauk w Olsztynie.
2. Regulamin stanowi załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2.

1. Niniejsze zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.
2. Kadencja nowego zespołu ds. dobrostanu zwierząt rozpocznie się z dniem 01.01.2023r.

DYREKTOR

Prof. dr hab. Mariusz K. Piskula
czł. koresp. PAN

**Regulamin (zasady funkcjonowania) zespołu do spraw dobrostanu zwierząt Instytutu
Rozrodu Zwierząt i Badań
Żywności Polskiej Akademii Nauk w Olsztynie**

§ 1.

1. Dyrektor Instytutu wyznacza członków zespołu ds. dobrostanu zwierząt stosownym zarządzeniem. Zespół do spraw dobrostanu zwierząt realizuje zadania określone w art. 25 Ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (Dz.U. 2021 poz. 1331 i 2338) zwanej dalej Ustawą oraz na podstawie przepisów niniejszego regulaminu. Kadencja zespołu trwa rok.

2. Zespół do spraw dobrostanu zwierząt zapewnia w ośrodku realizację zadań w zakresie dobrostanu zwierząt polegających na:

1) udzielaniu porad:

a) w sprawach:

- związanych z zapewnieniem dobrostanu zwierząt,
- znalezienia nowego opiekuna dla zwierząt, w tym ich właściwej socjalizacji,
- prowadzenia rehabilitacji zwierząt dzikich przed przywróceniem ich do siedliska przyrodniczego,
- związanych z organizowanymi szkoleniami,

b) dotyczących stosowania zasad zastąpienia, ograniczenia i udoskonalenia, a także przekazywanie na bieżąco informacji o osiągnięciach technicznych i naukowych związanych ze stosowaniem tych zasad;

2) opracowywaniu i dokonywaniu przeglądu wewnętrznych zasad postępowania ze zwierzętami utrzymywanymi w ośrodku;

3) monitorowaniu przypadków uśmiercania zwierząt w celu pozyskania narządów lub tkanek oraz ułatwianiu wzajemnego udostępniania pozyskanych narządów lub tkanek między hodowcami, dostawcami i użytkownikami;

4) monitorowaniu dobrostanu zwierząt utrzymywanych w ośrodku lub wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych;

5) zgłaszaniu hodowcy, dostawcy lub użytkownikowi przypadków naruszenia dobrostanu zwierząt i określaniu czynności, które należy podjąć w celu przywrócenia tego dobrostanu;

6) kontroli przeprowadzania doświadczeń i ich wyników, z uwzględnieniem wpływu tych doświadczeń na wykorzystywane w nich zwierzęta, oraz ocenie zgodności przeprowadzanych doświadczeń z treścią uchwały o udzieleniu zgody na przeprowadzenie doświadczenia oraz z zasadami zastąpienia, ograniczenia i udoskonalenia; ;

7) zatwierdzaniu wniosków o wyrażenie zgody na przeprowadzenie doświadczenia przed ich złożeniem do lokalnej komisji etycznej do spraw doświadczeń na zwierzętach.

3. Przy wykonywaniu zadań określonych w ust. 2, Zespół współpracuje z lekarzem weterynarii, o którym mowa w art. 23 Ustawy.

4. Zespół do spraw dobrostanu zwierząt sporządza dokumentację z realizacji zadań, o których mowa w ust. 2, obejmującą w szczególności wskazanie działań podjętych w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, i przekazuje ją hodowcy, dostawcy lub użytkownikowi.

5. Zespół monitoruje dobrostan zwierząt zarówno utrzymywanych przez hodowcę jak i wykorzystywanych w procedurach przez użytkownika (ust. 2 pkt 4 i 5), przeprowadzając kontrole, które odbywają się minimum 1 raz podczas trwania doświadczenia lub co najmniej 1 raz w roku. Zgodnie z ust. 2 pkt 6, kontroli podlega również przeprowadzanie doświadczeń, a w szczególności ich zgodność z treścią uchwały wydanej przez Lokalną Komisję ds. doświadczeń na zwierzętach.

6. Podczas kontroli wymienionych w ust. 5 zespół wskazuje działania mające na celu eliminację ewentualnie stwierdzonych nieprawidłowości, w terminie zależnym od czasu trwania doświadczeń.

7. Szczegółowe zagadnienia objęte kontrolą, jak również wytyczne i działania, o których mowa w ust. 4 zawarte są w protokole kontroli stanowiącym **Załącznik nr 1 do niniejszego regulaminu.**

§ 2.

1. Przewodniczący zespołu do spraw dobrostanu zwierząt wybierany jest z pośród członków zespołu w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy członków.

2. Zastępca przewodniczącego wybierany jest z pośród członków zespołu w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy członków. Do kompetencji zastępcy przewodniczącego należy wypełnianie obowiązków przewodniczącego w czasie jego nieobecności.

3. Do zadań przewodniczącego zespołu (albo jego zastępcy) należy: organizowanie i koordynowanie pracy zespołu, reprezentowanie zespołu na zewnątrz, zwoływanie posiedzeń zespołu i przewodniczenie ich obradom, zatwierdzanie i podpisywanie protokołów z obrad zespołu oraz protokołów kontroli przeprowadzanych przez zespół, oraz podpisywanie zaopiniowanych przez zespół wniosków o udzielenie zgody na przeprowadzenie doświadczenia przed ich złożeniem do LKE.

§ 3.

1. Zespół obraduje na posiedzeniach, które zwoływane są w miarę potrzeb.

2. Obrady odbywają się stacjonarnie lub poprzez udział w wideokonferencji.

2. Z posiedzenia zespołu sporządzany jest protokół w formie pisemnej.

3. Opinie zespołu wyrażone zostają większością głosów, w obecności co najmniej połowy liczby członków, w głosowaniu jawnym.

§ 4.

1. Zespół opiniuje wnioski składane do Lokalnej Komisji Etycznej (przed ich złożeniem), ze szczególnym uwzględnieniem zasad zastąpienia, ograniczenia i udoskonalenia. Wnioski należy składać w formie elektronicznej na adres dobrostan@pan.olsztyn.pl, w terminie nie krótszym niż 14 dni przed posiedzeniem zespołu. Zespół opiniuje wnioski zgodnie z kolejnością ich wpływu.

2. W przypadku stwierdzenia występowania we wniosku braku wymogów formalnych zespół wzywa wnioskodawcę do ich usunięcia w terminie 14 dni z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków w wyznaczonym terminie spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpatrzenia.

3. Wnioskodawca przekazuje zespołowi decyzję Lokalnej Komisji Etycznej oraz w przypadku decyzji pozytywnej informację o terminie rozpoczęcia doświadczenia.

§ 5.

1. Zespół przyjmuje i opiniuje wnioski dotyczące uśmiercania zwierząt w celu pozyskania narządów lub tkanek bez wykorzystania zwierząt w procedurach doświadczalnych, o którym mowa w §1 ust. 2 pkt 3 regulaminu. **Wzór wniosku stanowi Załącznik nr 2 do regulaminu.**

2. W celu ułatwienia dostępu do pozyskiwania narządów lub tkanek przekazywane będą za pośrednictwem zespołu informacje dotyczące:

- terminu zakończenia doświadczenia z wykorzystaniem zwierząt,
- ilości i gatunku zwierząt,
- czynnika doświadczalnego,
- ilości i typu tkanek możliwych do udostępnienia.

3. Kierownik zakładu lub laboratorium wyznacza osobę odpowiedzialną za przekazywanie zespołowi ds. dobrostanu zwierząt informacji wymienionych w ust. 2 za pośrednictwem maila dobrostan@pan.olsztyn.pl w terminie nie krótszym niż 14 dni od daty planowanego zakończenia doświadczenia. **Wzór dokumentu stanowi Załącznik nr 3 do regulaminu.**

3. Zespół ds. do dobrostanu otrzymane zgodnie z ust. 3 informacje udostępni osobom wyznaczonym w poszczególnych jednostkach.

§ 6.

1. Zespół przekazuje Krajowej Komisji Etycznej do Spraw Doświadczeń na Zwierzętach informacje dotyczące wykonywania zadań określonych w art. 25 ust. 1 Ustawy zgodnie z Rozporządzeniem z dnia 4 listopada 2015 r. w sprawie informacji dotyczących zwierząt wykorzystywanych w procedurach oraz trybu przekazywania tych informacji (Dz.U. poz. 1934).

2. Zespół uczestniczy w gromadzeniu informacji, które przekazuje użytkownik ministrowi właściwemu do spraw nauki, zgodnie art. 30 ust. 4 Ustawy.

§ 7.

1. Członkowie zespołu ds. dobrostanu zobowiązują się do zachowania informacji poufnych w tajemnicy i do niewykorzystywania ich do innych celów.

Protokół kontroli jednostki organizacyjnej wykorzystującej zwierzęta do celów naukowych lub edukacyjnych				
		Protokół K. nr		
		Rodzaj kontroli:	okresowa / doraźna / sprawdzająca / inna* (niepotrzebne skreślić)	
Podpis przewodniczącego Zespołu do spraw dobrostanu		Data rozpoczęcia i zakończenia kontroli:		
<i>Kontrola udokumentowana niniejszym protokołem została przeprowadzona w celu potwierdzenia spełnienia wymagań związanych z zapewnieniem dobrostanu zwierząt zawartych w ustawie z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1331, 2338) oraz rozporządzeniu ministra rolnictwa i rozwoju wsi z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie minimalnych wymagań, jakie powinien spełniać ośrodek, oraz minimalnych wymagań w zakresie opieki nad zwierzętami utrzymywanymi w ośrodku.</i>				
Protokół kontroli				
Siedziba i adres, imię i nazwisko kierownika podmiotu kontrolowanego:				
Miejsce i adres prowadzonej działalności:				
Zakres działalności: Opis zwierząt/stada (szczegółowy w załączniku nr 1)				
Informacji udzielał (kierownik podmiotu kontrolowanego lub osoba przez niego upoważniona):				
Osoby przeprowadzające kontrolę: - imię, nazwisko, stanowisko służbowe:				
W toku kontroli stwierdzono, co następuje: P (prawidłowe), N (nieprawidłowe), ND (nie dotyczy)				
L.p.	Zagadnienia objęte kontrolą	P	N	ND
I	Stabilność środowiskowa i adekwatność środowiska pozwalające zaspokoić potrzeby w zakresie dobrostanu zwierząt oraz potrzeby naukowe:			
1	Temperatura			
2	Wilgotność			
3	Oświetlenie			
4	Wentylacja			
5	Poziom hałasu			
6	Czy warunki środowiskowe są sprawdzane codziennie?			
7	Czy nieprawidłowości usuwane są jak najszybciej?			
8	Inne:			
II	Zdatność pomieszczeń dla zwierząt			
1	Czy pomieszczenia dla zwierząt spełniają warunki odpowiednie do wymagań biologicznych i behawioralnych danego gatunku oraz gwarantujące zaspokojenie podstawowych potrzeb w zakresie:			
a	pomieszczenia spełniają wymagania rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi			
b	pożywienia (stały dostęp do pokarmu i świeżej wody, jakość pokarmu, zaspokojenie dawki pokarmowej)			
c	zapewnienia towarzystwa innych osobników			
d	przestrzeni życiowej oraz właściwych warunków bytowania (klatki, kojce, stanowiska, boksy, zbiorniki wodne ich wielkość i wysokość oraz wyposażenie, miejsca do odpoczynku)			

e	zapewnienia wzbogaceń środowiska oraz warunków bytowych właściwych dla danego gatunku (umożliwienie zwierzętom dokonywania wyboru, np. materiału do budowy gniazda, schronienia, szczotki dla krów, piłki,)			
2	Czy zagęszczenie zwierząt jest odpowiednie?			
3	Czystość i odpowiedni system sprzątania pomieszczeń, klatek, kojców, boksów, stanowisk, zbiorników wodnych.			
a	Odchody i konsystencja kału.			
b	Ściółka			
c	Obecność wydzielin			
d	Odpowiednie oznakowanie i identyfikacja pomieszczeń.			
5	Odpowiednie podłoże			
6	Inne:			
III	Ocena wskaźników dobrostanu: BEHAWIORALNE, FIZJOLOGICZNE, ZDROWOTNE (hodowla, utrzymanie, eksperyment)			
1	Wygląd zewnętrzny zwierząt			
a	Budowa			
b	Postawa			
c	Sprawność ruchowa			
d	Stan utrzymania i odżywienia			
e	Skóra i jej wytwory			
f	Wygląd oczu			
g	Wygląd przewodu słuchowego			
h	Wygląd dostępnych błon śluzowych naturalnych otworów ciała			
i	Wygląd wymienia			
2	Funkcje organizmu			
a	Ciepłota wewnętrzna ciała			
b	Oddechy			
c	Częstość tętna			
d	Wydalanie kału/ moczu			
e	Pobieranie pokarmu i wody			
3	Zachowania / Interakcje społeczne:			
a	Odchylenie od standardowego usposobienia			
b	Zachowania niepożądane:			
c	Zachowania powtarzalne/stereotypowe			
d	Wrywanie sierści - Trichotillomania (gryzienie)			
e	Zwiększona agresja wobec ludzi lub innych zwierząt			
4	Wskaźniki specyficzne dla danej procedury/Dowolne obserwacje:			
IV. Zgodność z treścią pozwolenia na projekt				
1	Czy stosowany jest handling?			
2	Jeżeli zastosowano metody uśmiercania niewymienione w załączniku IV, czy są one zgodne z pozwoleniem na projekt i czy zostały one wykonane w sposób kompetentny?			
3	Czy zastosowane zostały odpowiednie rodzaje znieczulenia?			
4	Czy w przypadku stosowania leków blokujących przewodnictwo nerwowo-mięśniowe wprowadzono odpowiednie systemy monitorowania?			
5	Widoczne jest obniżenie wskaźników wzrostu, płodności, plenności?			

6	Czy istnieje odpowiednia liczba dostępnych pracowników i odpowiednie doświadczenie do wykonania wszystkich wymaganych zadań w każdym wymaganym czasie?			
a	Znajomość potrzeb poszczególnych gatunków i poświęcenie uwagi zwierzętom			
b	Nadzór nad zwierzętami w trakcie wykonywanych procedur i podejmowanych działań – znajomość interwencji i humanitarnego zakończenia			
c	Jakość postępowania ze zwierzętami			
d	Jasna i kompletna dokumentacja dotycząca szkoleń i kompetencji (Czy istnieją dowody świadczące o odpowiednim szkoleniu osób wykonujących procedury i ich odpowiednim nadzorowaniu? Czy w trakcie inspekcji można ocenić dokumenty zawierające informacje na temat szkolenia osób wykonujących procedury na zwierzętach?)			
7	Czy wykonywane procedury uwzględniono w pozwoleniu na projekt? (Czy procedury zaobserwowane w trakcie inspekcji można sprawdzić pod kątem procedur zawartych w pozwoleniu na projekt).			
8	Czy zwierzęta monitoruje się w odpowiedniej częstotliwości umożliwiającej wykrycie działań niepożądanych wywołanych przez procedury?			
9	Jeżeli wystąpiły nieprzewidziane działania niepożądane, czy podjęto odpowiednie działania np. czy podjęto odpowiednie leczenie lub inne działania w celu zminimalizowania bólu, cierpienia, dystresu lub trwałego uszkodzenia, czy rozważono możliwość zakończenia doświadczenia?			
10	Inne:			

V. Uwagi kontrolującego.**VI. Opis stwierdzonych nieprawidłowości.****VII. Zalecenia pokontrolne oraz terminy ich wykonania:**

VIII. Pouczenie	
1. Podmiotowi kontrolowanemu przysługuje przed podpisaniem protokołu kontroli prawo zgłoszenia zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole kontroli. 2. Zastrzeżenia zgłasza się na piśmie w terminie 7 dni od dnia otrzymania protokołu kontroli. 3. Podmiot kontrolowany może odmówić podpisania protokołu kontroli, składając w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania wyjaśnienie przyczyn odmowy podpisania. 4. W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do protokołu kontroli, termin odmowy podpisania protokołu wraz z podaniem jej przyczyn biegnie od dnia doręczenia podmiotowi kontrolowanemu stanowiska kontrolującego wobec zastrzeżeń.	
IX. Uwagi i zastrzeżenia kontrolowanego do niniejszego protokołu:	
X. Omówienie poprawek, skreśleń i uzupełnień	
podpis kontrolowanego lub adnotacja o odmowie podpisania protokołu	

Nr wniosku	
Data wpłynięcia	

Załącznik nr 2

WNIOSEK O ZEZWOLENIE NA UŚMIERCANIE ZWIERZĄT W CELU POZYSKANIA NARZĄDÓW LUB TKANEK.

Planowana data pozyskania tkanek lub narządów:

1. Dane osoby, która zaplanowała i jest odpowiedzialna za pozyskanie tkanek i narządów:

Nazwisko:	Imię:	Stanowisko:
Kwalifikacje	Nr wyznaczenia:	Termin ważności:
Wykształcenie:	Szkolenie ¹ :	Staż ² :

2. Dane osoby, która będzie uśmiercała zwierzęta w celu pobrania narządów lub tkanek

Nazwisko:	Imię:	Stanowisko:
Kwalifikacje	Nr wyznaczenia:	Termin ważności:
Wykształcenie:	Szkolenie ³ :	Staż ⁴ :

3. Informacja dotycząca zwierząt

Gatunek	Wiek/stadium rozwoju	Liczba	Pochodzenie ⁵	Nr w rejestrze hodowców/dostawców

¹ Należy wpisać tytuł, rok i organizatora szkolenia. (Rozporządzenie MNiSW DU 8.05.2015 poz. 628)

² Należy podać całkowity czas pracy ze zwierzętami doświadczalnymi

³ Należy wpisać tytuł, rok i organizatora szkolenia. (Rozporządzenie MNiSW DU 8.05.2015 poz. 628)

⁴ Należy podać całkowity czas pracy ze zwierzętami doświadczalnymi

⁵ Należy podać hodowcę lub dostawcę zwierząt

4. Cel oraz uzasadnienie konieczności uśmiercenia zwierząt ^{6 7}

A. Wskazanie celu naukowego lub edukacyjnego, jaki planuje się osiągnąć.

B. Uwzględnienie zasad zastąpienia, ograniczenia i udoskonalenia

A.

B.

5. Warunki utrzymania zwierząt do czasu uśmiercenia:

6. Wskazanie planowanych metod uśmiercenia zwierząt zgodnych z załącznikiem nr IV do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/63/UE z dnia 22 września 2010 r. w sprawie ochrony zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych.

Metoda uśmiercania:

(data, podpis osoby planującej)

(data, podpis Przewodniczącego zespołu
doradczego ds dobrostanu zwierząt)

⁶ Opis doświadczenia ze wskazaniem celu naukowego lub edukacyjnego, jaki planuje się osiągnąć w wyniku jego przeprowadzenia. Krótko uzasadnić konieczność uśmiercenia zwierząt.

⁷ W tekście należy podać w jaki sposób zwierzęta zostaną uśmiercone. Czy metody te są zgodne z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/63/UE z dnia 22 września 2010 r. w sprawie ochrony zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych

INFORMACJA DOTYCZĄCA DOSTĘPNOŚCI NARZĄDÓW LUB TKANEK

Tytuł doświadczenia:

Planowana data zakończenia doświadczenia:

Czynnik doświadczalny:

Metoda uśmiercania:

1. Informacja dotycząca dostępnych tkanek i narządów:

Gatunek/szczep	Wiek/stadium rozwoju	Liczba	Tkanki	Narządy

(data, podpis osoby odpowiedzialnej)